

ANATOMIA D'UN CONCILI

A la catedral de Tarragona, el dia 4 de juny, l'església catalana llança una porta, la del Concili Provincial Tarraconense, però també n'obria una altra de més compromesa encara, la del postconcili.

Prioritats del concili

Els bisbes del Principat s'han tornat a reunir després de 238 anys de no fer-ho.

Entre les propostes prioritàries es destaca la "d'avançar decididament cap al reconeixement de la personalitat jurídica de la Conferència de Bisbes de Catalunya", un camí llarg que cal ara estudiar i que implica el manteniment d'una vinculació amb la Conferència Episcopal Espanyola. També es destaquen les propostes sobre un nou esforç d'evangelització, que demana el reconeixement del "caràcter secular i plural de la societat catalana". Això exigeix també una església plural, que demani perdó per la intolerància i la incomprensió i que reconegui diversos estils d'evangelització.

Així mateix, l'església també es proposa de prestar més atenció a les parelles que viuen en situacions "irregulars": ajuntats, separats i divorciats, i als "practicants ocasionals"; també vol estudiar les causes de l'allunyament i de la indiferència, per tal de "reduir el distanciament mutu que hi ha entre l'església i la societat d'avui". Igualment, convida els cristians a "llegir, meditar,

celebrar i resar amb la Paraula de Déu".

Al costat d'aquestes propostes, més generals o "de bones intencions", n'hi ha de molt concretes: donar "suport econòmic, i amb personal voluntari, al Centre Català de Solidaritat per la rehabilitació dels drogoaddictes", reclamant de la societat "molta més solidaritat amb els pobres i marginats"; "donar als laics més responsabilitat directiva i en l'exercici de missions pastorals"; crear un "projecte de formació permanent per a tots els agents pastorals, en un termini de deu anys"; elaborar "una pastoral pròpia dels sacraments que tingui en compte la fe, el ritme espiritual de cada persona, la seva preparació i celebració".

Al darrere hi ha llargues hores de debat i de discussió dels temes i un trajecte marcat més per la improvisació constant que no pas per una clara idea conciliar o amb la finalitat d'aconseguir cap objectiu clar i definit. Del concili, certament, es discuteix —i es pot discutir— si era necessari o no en aquests moments, però, per a algu-

nes qüestions, doctrinals a polítiques, caldrà esperar un altre concili. Potser d'aquí a uns anys, el segon concili català, que partirà de la tradició d'aquest, ho tindrà més fàcil.

Per alguns del centenar i mig de "pares i mares" conciliars, reunits, a un ritme quinzenal, a Sant Cugat del Vallès, aquesta és potser la millor finalitat del concili: haver reprès a Catalunya una tradició que feia 238 anys que s'havia trencat i que tenia, a més, un bon rècord: 175 concilis provincials durant més de quinze segles, del IV al XVIII (fins al règim absolutista de Ferran VI). Per uns altres, el fet de tenir els bisbes de Catalunya tancats durant vuit caps de setmana, amb 150 laics, capellans i religiosos, per parlar de tots els temes possibles, sense excloure'n cap, "ja ha estat un dels fruits més importants del concili. Segur que els bisbes no se n'oblidaran mai, a l'hora de parlar de tots aquests temes i d'organitzar les seves diòcesis amb el degut assessorament dels laics", afirma un dels membres conciliars.

Els 'homes clau' del concili

Ramon Torrella i Ricard Maria Carles: els protagonistes.

En aquest cas sí que podem dir que els "homes clau" són aquells que tenen la clau i obren i tanquen la porta" del concili, és a dir, els bisbes.

El gran protagonista del concili ha estat –i així passarà a la història– l'arquebisbe de Tarragona, Ramon Torrella. Ha estat un home "conduït per l'Esperit", que –com reconeix un capellà de la seva diòcesi– "ho ha deixat tot molt poc lligat, sempre improvisant contínuament, perquè fos l'Esperit qui realment conduís el concili. Però hem de reconèixer que això ha estat demanar a l'Esperit un sobreesforç". En aquest "somni de Torrella", l'ha acompanyat, ben de prop, el cardenal de Barcelona, Ricard Maria Carles, que ha tingut al llarg del concili intervencions que han estat molt valorades, més per la interpretació que se n'ha fet després, que no pas per la seva voluntat directiva. Carles ha representat un paper de copresident del concili sense tapar Torrella.

L'inspirador, l'home bo del concili i "el més televisiu" serà el bisbe de Solsona, Antoni Deig, que amb la seva bonhomia ha estat qui ha conduït externament el debat d'una església més catalana que no pas espanyola. En aquest afer l'ha acompanyat també l'entrançable bisbe de Girona, Jaume Camprodon, que amb la seva senzillesa sovint s'ha fet portaveu de la desorientació d'aquells qui no tenen veu dins l'Església, però que estan desconcertats "per les nul·litats matrimonials i pels segons casaments de famosos, com la Rocío Jurado". Camprodon va ser el primer membre que va intervenir en el concili, en la sessió preliminar, i va ser per qüestionar precisament un aspecte pràctic: el mètode d'elecció dels moderadors.

L'home fort del concili ha estat el bisbe auxiliar de Barcelona i secretari general, Carles Soler i Perdigó, un expert en el funcionament canònic dels tribunals eclesiàstics. Ha estat l'home dur i intransigent amb el mètode, molt sovint enfrontat amb l'aula conciliar, però que ha conduït el concili fins al final, seguint l'esquema de treball i el calendari pre-establert. Una figura que potser quedarà una mica "socarrimada" a nivell català després d'aquest concili. En la taula de la presidència també hi havia el bisbe de Tortosa, Lluís Martínez i Sistach, pel fet de detenir el càrrec de secretari i portaveu de la Conferència

Episcopal Tarraconense. És un bon canonista que només recordava que "el concili no pot quedar com un llibre al prestatge de documents eclesials, com tants altres esforços".

Des del principi els altres bisbes auxiliars de Barcelona, Joan Carrera, Pere Tena i Joan Enric Vives, han intervingut en el concili per defensar, sobretot, el camí doctrinal recte i de bona comunió amb Roma, un fet que va sorprendre –fins al punt que alguns membres de fora de Barcelona ja en deien "el concili dels bisbes auxiliars de Barcelona"–, quan els altres arquebisbes i bisbes diocesans callaven. Va sorprendre perquè els bisbes auxiliars no són "residencials", és a dir, no tenen cap diòcesi pròpia i, per tant, no els calia tanta defensa, atès que havien d'aplicar el concili segons la voluntat del cardenal Carles. Ells tampoc no tenien entre els membres conciliaris la seva gent escollida, els seus assessors, sinó els del cardenal Carles. Però de fet van reproduir l'esquema segons el qual estan acostumats a moure's a l'interior de la diòcesi de Barcelona: a la defensiva.

De fet, sembla que tots els bisbes de bon principi havien pre-acordat una mena de "vot de silenci" durant el concili, que era com un "vot de confiança" a l'aula perquè parlés amb total llibertat o –vist que el silenci era malinterpretat– de no interferir-hi amb les seves intervencions.

L'home de "l'estricta silenci" ha estat el bisbe auxiliar de Barcelona, Jaume Traserra, que ha aconseguit, aparentment, de no fer-hi cap intervenció, en la qual cosa també l'ha secundat el bisbe de la Seu d'Urgell, Joan Martí Alanís, home de silenci i diplomàcia. (Potser per això encara és copríncep d'Andorra.)

El bisbe de Vic, Josep Maria Guix, no hi ha fet grans intervencions però serà recordat pels seus coneixements de la doctrina social de l'Església i, concretament, per la defensa del Centre Català de Solidaritat a la rehabilitació dels drogoaddictes, una variant adaptada del projecte Home que es desenvolupa a Espanya.

Qui ha quedat més mal parat, amb tot això del concili, ha estat el bisbe de Lleida, Ramon Malla, que ha perdut la meitat de la diòcesi, amb la segregació de les parròquies de la Franja de Ponent –i l'altra meitat se li ha aixecat perquè quedaran reduïts a la mínima expressió diocesana.

La segregació de la Franja

Fraga. La diòcesi de Lleida quedarà partida.

El concili, que a vegades no s'ha anomenat "de la Tarraconense" sinó "català", va entrar molt malament a les terres de Ponent, sobretot per a alguns eclesiàstics, com els arxiprestos de la Ribera del Cinca, que volen adequar els límits diocesans als límits territorials de la província i de l'autonomia aragonesa.

A Torrella, en unes declaracions prèvies a una sessió conciliar "se li va escapar" –segons reconeix el bisbe Malla– que la cosa ja era decidida per Roma. Segons sembla, la decisió serà que les parròquies aragoneses que ara pertanyen a la diòcesi de Lleida, i que són de parla decididament castellana, passin a la diòcesi aragonesa de Barbastro, una diòcesi dominada per l'Opus Dei (hi tenen el gran santuari de Torreciudad). Per a les parròquies que pertanyen a l'Aragó, però que són de parla catalana, s'hauria de crear una nova diòcesi, que no estaria lligada jurídicament a Catalunya, sinó a les diòcesis aragoneses.

Tot és un reconeixement dels límits territorials autònoms que afecta l'església, però que fa que unes parròquies que, històricament, han rebut una influència sociolingüística catalana, perdin per sempre aquesta possibilitat. Com diu un capellà de Lleida, referint-se a aquesta estranya situació, "els de la Franja són gent que peca en català, però que els agrada de confessar-se en castellà".

Quan arribi la determinació de Roma i es produeixi la segregació de les parròquies de la Franja de Ponent s'imposarà una redistribució de les diòcesis catalanes. Certament, això afectarà la diòcesi de Lleida, que perd la meitat de la diòcesi, reduïda pràcticament a la ciutat. Lleida haurà de reclamar les parròquies de la seva província que ara pertanyen a la Seu d'Urgell, que pràcticament es quedaria només amb Andorra, i la meitat de la diòcesi de Solsona.

Això afectaria també la diòcesi de Vic, que és una gran "botifarra" dins el mapa de Catalunya, perquè va de Ripoll a Igualada. Possiblement hauria de donar territori a Solsona, que podria assumir l'històric bisbat de Manresa, fins a les portes de la diòcesi de Barcelona, que també s'hauria de plantejar si dividir-se en quatre nous bisbats: el Maresme, el Penedès-Garraf-Anoia, el Vallès (l'antic bisbat d'Egara, a Terrassa), finalment l'urbs de Barcelona.

Les úniques diòcesis lliures de tot aquest rebombori serien les de Girona i Tarragona, que pràcticament tenen els seus límits adequats a les fronteres provincials. L'altra diòcesi que de moment no respira és Tortosa, que també es podria alterar reivindicativament pel fet de la llengua i dels límits autònoms, car té algunes parròquies que són de Castelló.

Els laics i les 'dones' del concili

Joan Estruch. El laic s'han fet sentir.

Hem parlat dels "homes" del concili, deixant de banda les dones, perquè d'entrada –com sempre en l'església– ja van quedar malparades. Només una dona figurava en un dels quatre equips que elaboraven les ponències del concili. Era la Pilar Malla, la directora de Càritas de Barcelona, i no era pas la relatora del grup, sinó només "membre de ponències". És clar que tots també eren capellans, la majoria teòlegs de Barcelona, i només hi havia un altre laic, Xavier Rius Ferrús, de Tarragona.

Per moderar l'aula conciliar també foren escollits grans prohoms de les diòcesis catalanes, i així van pensar en una dona, per allò de posar-n'hi una –cosa que va molestar, d'entrada, la candidata, Maria Magaroles, de Tarragona, perquè no era pas per les seves qualitats organitzatives que era escollida, sinó per la seva significació "femenina"–. I, a títol protocol·lari, tampoc no van tractar amb gaire igualtat les abadeses dels monestirs de Catalunya, no equiparades als abats dels grans monestirs.

Una de les grans dones del concili podríem dir que ha estat la

Núria Gispert, l'ex-regidora socialista de l'Ajuntament de Barcelona i membre del Consell Pastoral Diocesà, perquè no sols hi ha fet moltes intervencions, sinó que sempre ha tingut la gran intuïció i destresa d'aconseguir que totes les seves intervencions acabessin convertint-se en una proposta concreta i prosperant a més a més com a propostes prioritàries. Un altra dona que hi ha fet moltes intervencions i molt notables ha estat la Montserrat Coll, de Tarragona.

Però, de fet, la veu dels laics s'ha fet sentir dins l'aula conciliar, repetidament i amb tota llibertat. Aquest és un dels aspectes que els eclesiàstics, tant bisbes com capellans, més han valorat de la realització del concili: la llibertat d'expressió i la gran lucidesa d'anàlisi de molts dels laics participants. Els noms que més hi han aparegut podrien ser: Joan Estruch, Ramon Pascual o Marcel·lí Joan de Barcelona; Xavier Novell, de Solsona; Antoni Calvó, de Girona. Entre els eclesiàstics que més hi han sobresortit: Jesús Huguet, de Solsona, i Modest Prats, de Girona.

Els 'grups de pressió' del concili

Els grups han marcat la dinàmica del concili.

La importància no ha estat tant d'individus com de "grups de pressió", que s'han anat formant durant les sessions, la majoria constituïts pels participants de les diòcesis. N'han estat els capdavanters els de Solsona i Girona que, acompanyats i animats pels seus bisbes, molt sovint han capitanejat moltes de les reivindicacions de l'aula conciliar, forçant amb les seves posicions de grup les decisions generals de la sala. Per això no era gens estrany de veure'ls pels claustres, durant els entreactes, tots reunits.

Tarragona i Vic s'han presentat com un cos totalment compacte, sense fissures, discutint i treballant els temes amb molta unitat. Amb més senzillesa ha passat Lleida, tot i tenir dos dels capellans que més han treballat per la dinamització dels laics: Bonaventura Pelegrí i Ramon Prat. Els de la Seu d'Urgell es reunien amb els seu bisbe, Joan Martí, a l'hora de dinar i prenen uns mínims acords previs. Com també ho feien, amb menys constància, els de Tortosa.

Pel que fa a Barcelona són els que han quedat més mal parats, mostrant clarament la seva divisió interna. Barcelona ja no és un cos compacte. Clarament, es va manifestar un grup de pressió, ja sigui amb voluntat de servei o de protagonisme (tot és prou confús), anomenat la "guàrdia del cardenal Carles". Aquest grup molt sovint no sols ha fet de protecció fidel del cardenal Carles, ans ha volgut monopolitzar el concili i donar una imatge de força del que representa Barcelona enmig de Catalunya. Però alguns han comentat que "són tan bons per a ajudar al cardenal com per a comprometre'l". Amb tot, continuen gaudint de l'afable confiança del cardenal, però no tant de la dels seus bisbes auxiliars. El lideratge d'aquesta guàrdia recau en la secretaria permanent del Consell Pastoral Diocesà, encapçalada per Marcel·lí Joan, acompanyat de persones estretament vinculades amb el cardenal Carles, com Lluc Delàs o Antoni Matabosch.

El 'calaix de l'abat'

Amb el nom de "calaix de l'abat" va córrer per l'aula conciliar la proposta de l'actual abat de Montserrat, Sebastià Bardolet, de fer arribar també a la Santa Seu -juntament amb les propostes aprovades- totes aquelles qüestions, tractades o no, sobre les quals el concili no pot prendre cap determinació concreta perquè són aspectes doctrinals, de disciplina eclesiàstica, d'àmbit més general, però que preocupen seriosament la gent.

Aquest calaix contindria temes disciplinars com ara la possible ordenació sacerdotal d'homes casats o de dones, el qüestionament del celibat sacerdotal obligatori o l'obligatorietat de la confessió individual.

Els de Solsona ja en deien "la calaixera" més que no pas el calaix, i alguns arribaren a parlar i tot d'un gran *container* per fer-hi entrar un munt de propostes. El compromís dels bisbes -de moment- ha estat de fer-ho arribar només de paraula, en les seves visites habituals o a l'hora de portar les propostes positives.

Finalment, el concili, inaugurat el dia 21 de gener a la catedral de Tarragona, es va clausurar, també a la catedral de Tarragona, el dia 4 de juny, festa de la Pentecosta, o de l'Esperit Sant, amb la magna proclamació del missatge final. Ara comença el postconcili, etapa sempre difícil pel que fa a la interpretació, i després el camí cap al segon concili català.

Les grans dificultats de les sessions

El debat ha estat intens.

D'entrada, la principal dificultat que ha tingut el concili ha estat l'excés de material a tractar. Pràcticament, del que ha parlat el concili és de tot el temari que té avui obert l'església en tots els seus fronts, intern i extern. D'una altra banda, això s'ha complicat per manca de temps per a treballar-ho (només vuit caps de setmana), i per la dificultat del mètode de treball, que només preveia la votació dels temes, però no el debat llarg.

Tot això va fer que a les dues primeres sessions pràcticament només es discutís d'organització i d'ordre pràctic, coses que es donaven per suposades. Això va escalfar molt l'ambient i portà la primera tibantor entre la

presidència, amb la secretaria general, i els membres de l'aula conciliar que volien un mètode de treball més dialogant, amb la possibilitat de fer treball per grups de discussió. Fins i tot hi hagué una amenaça de votar negativament tot el primer tema, o de donar-lo per nul, si no podia ser debatut. Amb aquesta actitud, el mètode es va aflluixar i l'aula va ser un lloc de debat, però encara massa ràpid. Per exemple, per falta de temps i de debat, van quedar fora de l'aprovació temes de pastoral sacramental importants com l'edat de rebre la confirmació, l'austeritat en la celebració de la primera comunió o la fórmula col·lectiva del sagrament del perdó, sense l'obligatorietat de la confessió individual.

La Conferència Episcopal Catalana independent

**Antoni Deig, bisbe de Solsona.
És el principal impulsor d'una
Conferència pròpia**

Alguns han descobert, arran del concili, que allò que en diem la "Conferència Episcopal Tarraconense" no té cap entitat jurídica. No direm que no existeixi, però sí que només és una reunió de bisbes de bona voluntat, sense cap cobertura ni legislativa ni vinculativa entre ells. Al capdavall, tot ha de ser aprovat per cada diòcesi o ha de passar per l'Espanyola o ha d'anar a Roma. El treball conjunt de les vuit diòcesis, amb la pretensió d'anomenar-se Conferència Episcopal, va començar al 1969.

També cal reconèixer que els nostres bisbes no han exhaurit al màxim les possibilitats que aquesta fórmula els posava a les mans. Podien haver fet molts més documents doctrinals o d'orientació pastoral i teològica, com han fet els bisbes del País Basc, però les dificultats a l'hora de posar-se d'acord eren prou evidents i això ha afectat sovint la coordinació entre les vuit diòcesis i els organismes i secretariats que coordinaven moltes de les activitats pastorals: catequesi, litúrgia, joventut, caritat, mitjans de comunicació, conservació del patrimoni cultural i arxius, moviments d'Acció Catòlica, etc. Tots aquests secretariats interdiocesans avui no tenen cap mena d'estructura jurídica reconeguda davant la Conferència Episcopal Espanyola o davant de la Santa Seu. Els acords que prenen els bisbes de Catalunya tenen valor únicament perquè tots els aproven individualment, cadascun per al seu bisbat, però no pas per una aprovació conjunta.

De fet, els bisbes sempre han tingut dificultats a l'hora de signar conjuntament els seus documents, on tant trobem la signatura "Bisbes de Catalunya" com "Conferència Episcopal Tarraconense".

Però el Concili Provincial ha reconegut que "Catalunya constitueix una veritable unitat pastoral" amb identitat pròpia i di-

ferenciada i que demana d'avançar en el "reconeixement d'una personalitat jurídica pròpia". A tal fi, tenia la possibilitat de posar el tren en algunes de les quatre vies que el codi de dret canònic té establertes.

La primera seria la "via directa", és a dir: proposar directament a la Santa Seu l'autodeterminació i aconseguir en un termini pròxim la Conferència Episcopal Catalana, independent de l'espanyola. Aquesta via era difícil, perquè els nostres bisbes –fora de Deig i Camprodon– no la volen. Torrella sempre ha dit que no vol córrer més del que ho faci la societat civil i "si la societat vota CiU, l'Església no pot fer com si la majoria votés ERC". D'una altra banda, això actualment no és vist amb bons ulls per la Conferència Episcopal Espanyola. A més, la Santa Seu hauria de fer una excepció reconeixent una conferència episcopal a una nació sense estat. De totes maneres, hi ha el precedent de la Gran Bretanya, que té tres conferències episcopals: Anglaterra-Gales, Escòcia i Irlanda del Nord, d'acord amb el model territorial de l'església anglicana.

La segona seria la "via lenta", o la creació d'una província eclesiàstica que aglutinés totes les diòcesis catalanes per promoure una acció pastoral que afavorís "les relacions de les esglésies circumscrites a un territori determinat", com diu el canó 431 del dret canònic. Aquesta és la situació que actualment té Tarragona amb les altres diòcesis catalanes, a l'excepció de Barcelona, que se'n va separar al 1964, quan fou promoguda a arquebisbat amb estatut propi. La província donaria moltes possibilitats pràctiques, però hauríem de recular en la història i Barcelona hauria de deixar de ser un arquebisbat propi, autònom de Tarragona; o bé Tarragona hauria de renunciar a

la seva tradició metropolitana i primada multiseular; o bé s'hauria de fer una cosa estranya entre els dos arquebisbes: l'un fóra metropolità en actiu i l'altre, primat honorari.

La "via intermèdia", la tercera, consistiria en la creació d'una regió eclesiàstica, que segons el dret (canó 433) és la unió de dues o més províncies eclesiàstiques veïnes; això permet una "personalitat jurídica" pròpia i la Santa Seu pot concedir-li moltes atribucions pròpies. Per fer això Barcelona, arquebisbat a títol particular, sense cap bisbat dependent, s'hauria de dividir en diòcesis, reconèixer-se com una província pròpia i unir-se a la Tarraconense; o bé, ajuntar-se amb les diòcesis de les Illes Balears, com ja és tradicional (sobretot pel que fa a catequesi), si se separassin de les diòcesis de València i formessin una província pròpia de les Illes. La regió eclesiàstica és el cas d'algunes zones de França i d'Itàlia, com també –abans– de l'ex-Iugoslàvia.

Finalment hi hauria la "via mortal", la quarta, que no seria sinó la de deixar-ho tot com està. Però ni així. La solució del concili ha estat de no posar-se en "cap via", de fer descarrilar tots els vagons i, mentrestant, d'anar-ho estudiant. Ha decidit de fer una "comissió" (una altra!) que miri les possibilitats reals d'execució del llarg recorregut que encara hi ha per fer. El mètode de fer una comissió d'estudi, cal dir que era ja un dels mètodes dissuasoris que utilitzava el cardenal Jubany a Barcelona quan volia que una cosa no arribés a terme o bé que s'ajornés. Per això alguns membres conciliaris volien que aquesta comissió tingués "data de caducitat", de tres a cinc anys, per recórrer a una de les vies anteriors. Però ni això no han aconseguit. Caldrà, doncs, esperar el concili vinent, el segon concili català.

Francesc Romeu